

EKONOMISK GENERALRAPPORT

Beskattningen av olika organisationsformer i de nordiska länderna

av

fil. dr. Tobias Lindhe, professor Jan Södersten och fil.dr. Ann Öberg

(preliminär och ofullständig, 24 oktober 2003)

1 Inledning

Från mitten av 1980-talet och ett decennium framåt stod en reformering av beskattningen av företagens vinster högt på den ekonomisk-politiska dagordningen i de flesta västländer. De nordiska länderna var därvid inget undantag, tvärtom kom den internationella modellen för skattereformer som starkt influerats av reformerna i USA och Storbritannien, med lägre skattesatser och bredare skattebaser, att tillämpas i större omfattning och med större konsekvens i de nordiska länderna än i de flesta andra motsvarande länder. Reformerna gällde både företagsbeskattningen och beskattningen i efterföljande led hos företagens ägare och långivare.

Ett speciellt inslag i de nordiska ländernas skattereformer var att det tidigare systemet med global inkomstbeskattning avskaffades och ersattes med vad som senare kom att kallas den *duala inkomstskatten*.¹ Den globala inkomstskatteprincipen innebär att alla inkomster för en fysisk person (från arbete, kapital, rörelse, fastighet, etc.) adderas och beskattas samlat efter en gemensam progressiv skatteskala. Med det duala inkomstskattesystemet lyftes beskattningen av hushållens kapitalinkomster ut ur den vanliga progressiva inkomstbeskattningen och en helt ny proportionell kapitalskatt infördes, lika för alla. Införandet av den duala inkomstbeskattningen motiverades bl.a. av en önskan att minska de tidigare skattemässiga snedvridningarna i hushållens finansiella val, och att förbättra incitamenten att spara. En viktig omständighet var också att många av de gamla strategierna för skatteplanering blev meningslösa med den nya proportionella kapitalskatten, som gällde lika för alla typer av kapitalinkomster.

¹ Termen *dual inkomstskatt* lanserades i Nordiska Skattevetenskapliga Forskningsrådets jubileumspublikation 1993, s. 9ff.

Ett tydligt och viktigt problem med den duala inkomstskatten var emellertid att skattebelastningen för arbetsinkomster, åtminstone i de högre inkomstskikten, kom att bli högre än för kapitalinkomster. Kapitalinkomsternas skattemässiga dominans förstärktes dessutom av att arbetsinkomsterna belades med sociala avgifter. Ett skattesystem som beskattar inkomst av arbete hårdare än inkomst av kapital ger i allmänhet incitament för de skattskyldiga att försöka omvandla arbetsinkomster till kapitalinkomster. Möjligheterna till en sådan omvandling är av naturliga skäl störst om arbetsinsatserna kan förläggas till ett eget företag, där det ofta inte ens i princip är möjligt för skattemyndigheterna att avgöra i vilken utsträckning en given inkomst betingas av insatser av arbete eller av kapital. För att förhindra en systematisk omvandling av arbetsinkomster har man i de nordiska länderna därför infört särskilda *delningsregler* för beskattning av ägare till *fåmansaktiebolag*. Avsikten med dessa regler – och vars nationella varianter beskrivs i detalj i de ekonomiska och juridiska nationalrapporterna – är att de aktiva delägarna skall få lika hög skatt på sina arbetsinkomster som vanliga löntagare, samtidigt som incitamenten till realinvesteringar i företaget inte skall vara sämre än de som gäller för vanliga aktiebolag med spritt ägande.

För mindre företag finns i princip möjligheter att välja andra juridiska former än aktiebolagsformen, och hit hör de former som i Sverige kallas *handelsbolag* och *enskild näringsverksamhet (enskild firma)*, i Norge *ansvarlige selskaper* och *enkeltmannsforetak*, i Finland *personbolag* och *enskild näringsverksamhet* och i Danmark *interessentskab* och *enkeltmandsfirma*. Varken handelsbolaget eller den enskilda firman taxeras, utan inkomsterna från näringsverksamheten fördelas direkt på delägarna och beskattas i princip som inkomst av arbete enligt gällande progressiva inkomstskatteskala. För att modifiera denna grundmodell har man emellertid också för dessa företagsformer infört särskilda delningsregler, bl.a. i syfte att ge villkor likvärdiga med de som gäller för aktiebolagen.

Beskattningen påverkar företagens investeringar i realkapital via i huvudsak två, delvis sammanhängande, kanaler. Skatteuttaget inskränker för det första på möjligheterna att finansiera investeringsprojekten genom egna vinstmedel, så att – allt annat lika – en större del av projekten måste finansieras via externa källor, dvs. med lån eller med tillskott av nytt ägarkapital. Vilken betydelse denna ”finansieringskanal” har för investeringsbesluten beror bl.a. av hur marknaderna för externt investeringskapital fungerar. Sannolikt finns betydande skillnader i möjligheterna till extern finansiering mellan olika grupper av företag, och i debatten brukar särskilt framhållas de svårigheter som små och nystartade företag kan ha jämfört med stora och väletablerade. För det andra begränsar beskattningen investeringsurvalet genom att driva upp förräntningskraven. Färre investeringar blir lönsamma att

genomföra då beskattningen skjuter in en kil mellan investeringsprojektens avkastning före skatt och den avkastning långivarna och aktieägarna får efter skatt på sitt sparande.²

Syftet med denna generalrapport är att på ett översiktligt sätt presentera vilka konsekvenser specialreglerna för beskattningen av fåmansbolag³ och enskilda näringsidkare i de nordiska länderna har för incitamenten att investera i realkapital. Som bakgrund till beräkningarna, som bygger på vedertagna kalkylmodeller inom den nationalekonomiska skatteforskningen,⁴ presenteras i avsnitt 2 de för kalkylerna relevanta delar av skattereglerna för de olika organisationsformerna. Data är här hämtade från den redovisning av skattelagstiftningen och aktuella skattereformer som återfinns i de ekonomiska och juridiska nationalrapporterna. Vidare redovisas i avsnitt 3 statistiska uppgifter rörande de olika organisationsformernas betydelse i respektive land. I avsnittet illustreras bl.a. också företagets fördelning på storleksklasser och storleksfördelningens förändring över tiden. I avsnitt 4 ges en förenklad och helt verbal beskrivning av den allmänna kalkylmodellen, och våra beräkningar av beskattningens incitamentseffekter återfinns avsnitt 5. En kort sammanfattning av rapporten ges i avsnitt 6.

2 Skattereglerna

2.1 Sverige

Fåmansaktiebolag

Med fåmansaktiebolag avses aktiebolag där fyra eller delägare äger aktier som motsvarar mer än hälften av rösterna i företaget. Specialregleringen av fåmansaktiebolagen gäller beskattningen av ägarnas utdelningar och kapitalvinster. Utdelningar i ägarens hand vilka högst uppgår till ett belopp motsvarande en viss schablonmässigt beräknad avkastning på anskaffningsvärdet av aktiekapitalet (normalutdelning) beskattas som kapitalinkomst, dvs. med 30 procent. I underlaget för den beräknade kapitalavkastningen ingår också den normalutdelning som ägaren återinvesterat i företaget. Den schablonmässigt fastlagda avkastningen har fixerats till statslåneräntan med ett tillägg av 5 procentenheter, vilket summerar till 9,94

² Södersten (2002).

³ I rapporten används fåmansbolag, fåmansföretag och fåmansaktiebolag synonymt.

⁴ En kortfattad härledning av den beräkningsmodell som används i generalrapporten redovisas i appendix. Den läsare som önskar en mer djupgående framställning hänvisas till Södersten-Lindberg (1983) för en grundläggande behandling av sambandet skatteregler och investeringsincitament och till Lindhe-Södersten-Öberg (2002, 2003) för en teoretisk analys av småföretagens beskattning.

procent år 2003.⁵ Överskjutande utdelning (överutdelning) beskattas som arbetsinkomst, i enlighet med gällande progressiv skatteskala. Vid aktieförsäljning beskattas kapitalvinst motsvarande sparad normalutdelning som kapitalinkomst, medan överskjutande värdestegring till hälften beskattas som arbetsinkomst, till hälften som kapitalinkomst.⁶

Enskilda näringsidkare/Handelsbolag

En enskild näringsverksamhet utmärks av att den drivs varaktigt, självständigt och i vinstsyfte, men är inte något självständigt skattesubjekt. Inkomsten blir i stället beskattad hos den enskilda näringsidkaren (ägaren) efter de skattesatser som gäller för fysiska personer. Ett handelsbolag föreligger om två eller flera personer har avtalat att gemensamt driva näringsverksamhet i bolag. Beskattningsreglerna för handelsbolag stämmer i stort överens med de som gäller för enskild näringsverksamhet. Trots att ett handelsbolag är en juridisk person beskattas bolagets inkomster hos delägarna.

För enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag delas näringsverksamhetens inkomst upp i olika delar.⁷ Den första delen – positiv räntefördelning – består av en viss schablonmässigt beräknad avkastning på kapitalunderlaget (nettoförmögenheten) i verksamheten och beskattas som kapitalinkomst, dvs. med 30 procent. I kapitalunderlaget ingår också outnyttjat utrymme för positiv räntefördelning. Den schablonmässigt fastlagda avkastningen har fixerats till statslåneräntan med ett tillägg av 5 procentenheter.⁸ Den andra delen består av medel som behålles i verksamheten genom att näringsidkaren avsätter medel till en s.k. expansionsfond. I näringsverksamheten medges avdrag för sådan avsättning – beräknad som $138,9 (=1/(1-0,28))$ procent av kapitalunderlaget i verksamheten – men istället utgår expansionsfondsskatt med 28 procent. Den tredje delen består av återstoden av inkomsten av näringsverksamhet. Denna del beskattas med kommunal och statlig inkomstskatt (enligt en progressiv skatteskala) samt med egenavgifter (arbetsgivaravgifter).

⁵ I den svenska budgetpropositionen för 2004 aviseras en reformering av de s.k. 3:12-reglerna. I ett första steg höjs den s.k. klyvningsräntan med två procentenheter. För en fullständig presentation av fåmansaktiebolagens gällande och föreslagna beskattningsregler se SOU (2002:52).

⁶ I de beräkningar som presenteras i generalrapporten är de s.k. löneunderlags- och lätttnadsreglerna undantagna i syfte att tydligare lyfta fram effekterna av övriga skattekomponenter.

⁷ Medan specialregleringen för delägare i fåmansaktiebolag är obligatorisk kan skattereglerna för enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag väljas fritt.

⁸ Vid ett negativt kapitalunderlag blir näringsidkaren tvungen att räkna fram negativ räntefördelning. Då flyttas en schablonmässigt beräknad kostnadsränta (statslåneräntan + 1 procentenhet) på skulden i verksamheten från näringsverksamhet till kapital, samtidigt som samma belopp tas upp som inkomst i näringsverksamhet.

2.2 Finland

Fåmansaktiebolag

Aktiebolag som inte är börsbolag kategoriseras som fåmansaktiebolag. Vid utdelning sker en fördelning av inkomsten mellan kapitalinkomst och arbetsinkomst. Kapitalinkomster beskattas proportionellt med 29 procent, medan arbetsinkomster beskattas enligt en progressiv skatteskala. Som kapitalinkomstandel betraktas kapitalinkomst (normalutdelning) upp till ett belopp som motsvarar en årlig avkastning på 13,5 procent beräknad på aktiernas matematiska värde (nettoförmögenhet). Överskjutande utdelning (överutdelning) beskattas som arbetsinkomst. Vid beskattningen av utdelningar tillämpas i Finland bestämmelser om gottgörelse för bolagsskatt. Genom ett imputationssystem blir den vinst som ett företag betalar ut som utdelning enkelbeskattad. Kapitalvinst vid försäljning av aktier i fåmansaktiebolag beskattas som kapitalinkomst enligt de regler som gäller för andra aktiebolag.

Enskilda näringsidkare/Handelsbolag

Den enskilda firmans och handelsbolagets inkomst blir beskattad hos ägaren efter de skattesatser som gäller för fysiska personer. I likhet med de regler som beskrevs för fåmansaktiebolag delas näringsverksamhetens inkomst upp i två delar. Den första delen består av en viss avkastning (18 procent) på nettoförmögenheten i verksamheten och beskattas som kapitalinkomst, dvs. med 29 procent. Den andra delen består av återstoden av inkomsten av näringsverksamhet. Denna del beskattas som arbetsinkomst enligt en progressiv skatteskala.

2.3 Norge

Fåmansaktiebolag

Med fåmansaktiebolag avses aktiebolag där minst $\frac{2}{3}$ av bolagets aktier ägs av aktiva delägare. Precis som i Sverige och Finland baseras regelverket på ett system som delar upp bolagets inkomst i två delar, benämnda arbetsinkomst (personintäkt) och kapitalinkomst. En skillnad är dock att uppdelningen sker oavsett hur vinstuttaget i bolaget ser ut. Därav följer att återstoden av inkomsten (efter avdrag för kapitalinkomst) alltid beskattas som arbetsinkomst. Kapitalinkomsten uppgår till ett belopp motsvarande en viss avkastning (10 procent) på bolagets tillgångar (bruttoförmögenhet). Som en följd av ett imputationssystem betalar delägaren ingen skatt på erhållen utdelning. Kapitalvinst vid försäljning av aktier i fåmansaktiebolag beskattas som kapitalinkomst enligt de regler som gäller för andra aktiebolag.

Enskilda näringsidkare/Handelsbolag

Precis som i Sverige och Finland blir den enskilda firmans och handelsbolagets inkomst beskattad hos ägaren efter de skattesatser som gäller för fysiska personer. De specialregler för ägare till fåmansaktiebolag som beskrevs ovan gäller i stort även för enskilda näringsidkare och delägare till handelsbolag. Detta innebär att en viss schablonmässigt beräknad avkastning (10 procent) på bruttoförmögenheten i verksamheten beskattas som kapitalinkomst, medan återstoden av inkomsten beskattas som arbetsinkomst (personintäkt). Det finns en övre gräns (800 000 NOK) för beräknad personintäkt som kan bli beskattad som arbetsinkomst. Personintäkt utöver denna gräns beskattas som kapitalinkomst.

2.4 Danmark

Fåmansaktiebolag

I Danmark existerar inte några särskilda regler för beskattning av ägare till fåmansaktiebolag. Dessa bolag beskattas efter de regler som gäller för andra aktiebolag.

Enskilda näringsidkare/Handelsbolag

Enskilda näringsidkare och delägare till handelsbolag kan välja mellan två olika metoder att beskatta verksamheten på. Beskattning kan ske dels enligt den s.k. verksamhetsskattelagen, dels enligt den s.k. kapitalavkastningsordningen. *Verksamhetsskattelagen* motsvarar det regelverk som gäller för näringsidkare i Sverige, dvs. näringsidkaren har möjlighet att nyttja både ”räntefördelning” och ”expansionsfond”. Räntefördelningen uppgår till ett belopp motsvarande en viss schablonmässigt beräknad avkastning (6 procent) på kapitalunderlaget (nettoförmögenheten) i verksamheten och beskattas som kapitalinkomst enligt en progressiv skatteskala. Genom expansionsfonden har enskilda näringsidkare samma möjlighet som ägare till aktiebolag att expandera verksamheten med medel som bara beskattats med bolagsskatt, dvs. 30 procent. I näringsverksamheten medges avdrag för sådan avsättning, som maximalt kan motsvara inkomsten i näringsverksamheten efter avsatt belopp till räntefördelning. Återstoden av inkomsten beskattas som arbetsinkomst enligt en progressiv skatteskala. *Kapitalavkastningsordningen* motsvarar istället det regelverk som gäller för norska näringsidkare. Som kapitalinkomstandel betraktas kapitalinkomst upp till ett belopp som motsvarar en årlig avkastning på 6 procent beräknad på bruttoförmögenheten i verksamheten. Återstoden av inkomsten beskattas som arbetsinkomst.

2.5 Island

Fåmansaktiebolag

Några särskilda regler för beskattning av ägare till isländska fåmansaktiebolag existerar inte. Dessa bolag beskattas efter de regler som gäller för andra aktiebolag.

Enskilda näringsidkare/Handelsbolag

Ett isländskt handelsbolag föreligger om två eller flera personer har avtalat att gemensamt driva näringsverksamhet i bolag. I enlighet med aktiebolag är handelsbolag juridiska personer vars inkomster beskattas i bolagen med 26 procent. Löneuttaget i handelsbolaget beskattas enligt en progressiv skatteskala och måste motsvara den lön man hade fått som anställd. En enskild näringsverksamhet utgör emellertid inte något självständigt skattesubjekt och inkomsten blir beskattad hos näringsidkaren (tillsammans med övriga inkomster) efter de skattesatser som gäller för fysiska personer. För att säkerställa att den enskilda näringsidkaren redovisar ett löneuttag som motsvarar den lön man hade fått som anställd, medges avdrag för lönen i verksamheten men istället utgår en progressiv skatt på arbetsinkomst.

2.6 Skattesatser

I Tabell 1 på följande sida sammanfattas de för rapporten relevanta skattesatserna i de nordiska länderna. Siffrorna i tabellen bekräftar nödvändigheten av ett särskilt regelsystem för ägare till fåmansaktiebolag. I samtliga länder utgör skillnaderna i skattesatserna på arbetsinkomster och kapitalinkomster incitament för de skatteskyldiga att försöka omvandla arbetsinkomster till kapitalinkomster. I Danmark blir dock den totala skattebelastningen i stort sett densamma vid olika handelsalternativ, dvs. oavsett om ägaren tillgodogör sig bolagsvinsten i form av lön eller utdelning eller om han efter kapitaluppbyggnad avyttrar aktierna/andelarna

Tabell 1. En summering av regelverket 2003 i de nordiska länderna
Procent

<i>Skatteparametrar och definitioner i olika företagsformer</i>	Sverige	Finland	Norge	Danmark	Island
Aktiebolag med spritt ägande / Fåmansaktiebolag					
Bolagsskatt, τ	28	29	28	30	18
Skatt på räntor, τ_{pi}	30	29	28	59,7 ⁹	10
Skatt på utdelning ¹⁰ , τ_{pd}	30	0	0	28-43 ¹¹	10
Skatt på kapitalvinster ¹² , τ_{pc} el. τ_{pc}^w	30 el. 43,1	29	28	0-59,7 ¹³	10
Skatt på arbetsinkomster, τ_{pw}	56,17 ¹⁵	55,83 ¹⁶	49,3 ¹⁷	62,9 ¹⁸	51,28 ²⁰
varav kommunalskatt	31,17	18,03	28	33,3	12,8
statlig skatt ¹⁴	25	37,8	21,3	29,6 ¹⁹	38,48
Arbetsgivaravgift, p	32,82	18-29	14,1	-	-
Total skatt på utdelningar, $\tau + (1-\tau)\tau_{pd}$	49,6	29	28	60,1²¹	26,2
Total skatt på arbetsinkomster, $(p + \tau_{pw})(1 + p)$	67,0	65,8²²	55,6	62,9	51,3
Klyvningsränta, ρ	9,94	13,5	10	-	-
Enskilda näringsidkare / Handelsbolag					
Bolagsskatt (handelsbolag), τ	-	-	-	-	26
Expansionsmedelsskatt, τ	28	-	-	30	-
Skatt på kapitalinkomster, τ_{pi}	30	29	28	59,7 ²³	10
Skatt på arbetsinkomster, τ_{pw}	56,17	55,83	52,2	59,7 ²⁴	51,28
Arbetsgivaravgift, p	31,01	18-29	14,1	-	-
Klyvningsränta (positiv räntefördelning), ρ	9,94	18	10	6	-
Klyvningsränta (negativ räntefördelning), ψ	5,94	-	-	6	-

⁹ För inkomster > 295 300 DKK.

¹⁰ Finland och Norge använder imputationssystem vilket medför en effektiv utdelningsskatt på 0%.

¹¹ Aktieinkomst < 41 100 DKK beskattas med 28%.

¹² Parametrarna τ_{pc} och $\tau_{pc}^w (= 0,5\tau_{pw} + 0,5\tau_{pc})$ representerar skatten på kapitalvinst vid försäljning av aktier i aktiebolag respektive fåmansaktiebolag.

¹³ Innehavstid < 3 år (0% för kapitalvinster < 129 500 DKK, 28-43% för kapitalvinster > 129 500 DKK), innehavstid > 3 år (beskattas som kapitalinkomst, dvs. med 59,7%).

¹⁴ Inkluderar kollektiva avgifter och kyrkoskatt.

¹⁵ För inkomster > 430 000 SEK.

¹⁶ För inkomster > 55 200 EURO.

¹⁷ För inkomster > 340 700 NOK.

¹⁸ För inkomster > 324 500 DKK.

¹⁹ Beräknat som en residual.

²⁰ För inkomster > 4 089 450 ISK.

²¹ I beräkningen är utdelningsskatten 43 procent.

²² I beräkningen är arbetsgivaravgiften 29 procent.

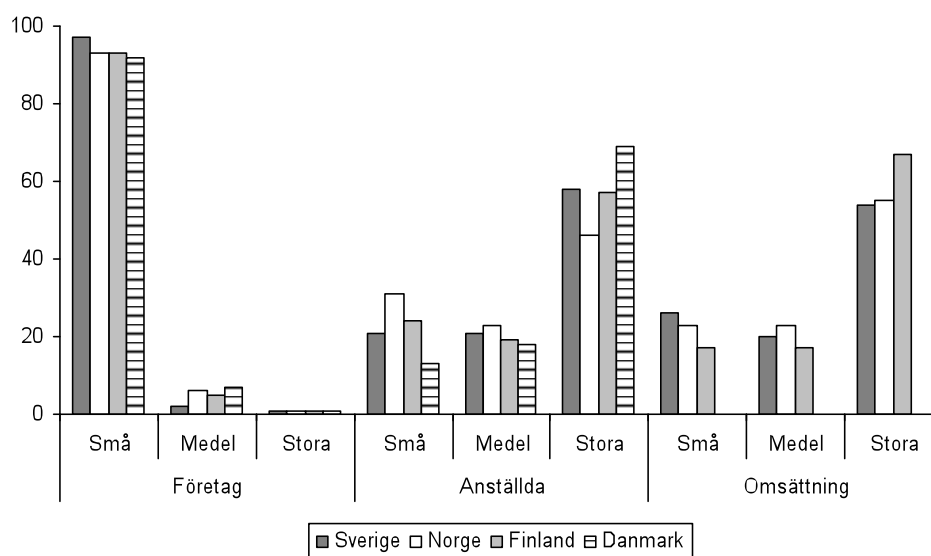
²³ För inkomster > 295 300 DKK.

²⁴ För inkomster > 293 500 DKK.

3 En statistisk jämförelse mellan de olika länderna

Avsikten med detta avsnitt är att illustrera hur antalet företag, anställda och omsättningen fördelas på olika organisationsformerna i de Nordiska länderna.²⁵ Data avser år 2000 för Norge, år 2001 för Danmark och Finland, samt ett genomsnitt över åren 1998-2001 för Sverige. Storleksindelningen grundar sig på antalet anställda, där *små* har färre än 10 anställda, *medel* har mellan 10 och 50 anställda, och *stora* har fler än 50 anställda.²⁶

Diagram 1. Totalt antal företag, anställda och omsättning för olika storlekskategorier
Andelar, i procent

	Företag			Anställda			Omsättning		
	Små	Medel	Stora	Små	Medel	Stora	Små	Medel	Stora
Sverige	97	2	1	21	21	58	26	20	54
Norge	93	6	1	31	23	46	23	23	55
Finland	93	5	1	24	19	57	17	17	67
Danmark	92	7	1	13	18	69	-	-	-

Diagram 1 visar antalet företag, anställda och omsättning för samtliga organisationsformer. Vad gäller antalet företag är mönstret näst intill identiskt för Norge, Finland och Danmark – 93 procent små företag, cirka 5 procent medelstora företag och 1 procent stora företag. Sverige utskiljer sig marginellt genom att uppvisa den högsta andelen små företag (97 procent) och en något lägre andel medelstora företag (2 procent) jämfört med övriga nordiska länder. Vad gäller antalet anställda särskiljer sig Norge och Danmark. För båda länderna

²⁵ Nationalrapporterna för Sverige och Finland redovisar även data över *Investeringar* och *Förädlingsvärde*.

²⁶ En bättre storleksuppdelning skulle givetvis erhållas om även andra faktorer, som exempelvis omsättning, också används för storleksindelningen. Motivet för att endast använda antalet anställda är förenklingskäl vid ihopsamlade av data från flera länder.

gäller att andelen anställda i medelstora företag överensstämmer med Sverige och Finland, nämligen omkring 20 procent. Andelen anställda inom små företag är dock relativt högt för Norge (31 procent) och relativt lågt för Danmark (13 procent), se diskussion nedan. Det motsatta gäller för andelarna i stora företag, där Danmark uppvisar den största andelen (69 procent) och Norge den lägsta (46 procent) – att jämföra med Sverige och Finland där andelarna ligger på 58 respektive 57 procent. Avslutningsvis illustreras total omsättningen, där data för Danmark saknas. För variabeln omsättning skiljer sig Finland en del från Sverige och Norge. Finland uppvisar den lägsta andelen omsättning både för små och medelstora företag, men den högsta för stora företag.

Konklusionen av denna första jämförelse är att andelen företag i olika storlekskategorier i de nordiska länderna i det närmaste är identiska. Likaså omsättningen uppvisar slående likheter mellan länderna. Andelen anställda är den kategori som skiljer sig mest markant åt. För de små företagen förklaras Norges höga andel av att data redovisar andelen sysselsatta. Däremot är det inte en förklaring till den låga andelen anställda/sysselsatta i stora företag. För Danmark, som alltså visar en låg andel anställda i små bolag och hög andel i stora företag, finns ingen uppenbar förklaring.

I ett andra steg av jämförelsen tydliggörs vilken roll enskild näringsverksamhet och handelsbolag har gentemot aktiebolagsformen. Separata diagram redovisas för dessa organisationsformer nedan.²⁷ Det har tyvärr inte varit möjligt att ge en sammanfattande bild över de aktiebolag som omfattas av någon form av delningsregel, utan med aktiebolag avses här både de med ett spritt ägande och fåmansägda.²⁸

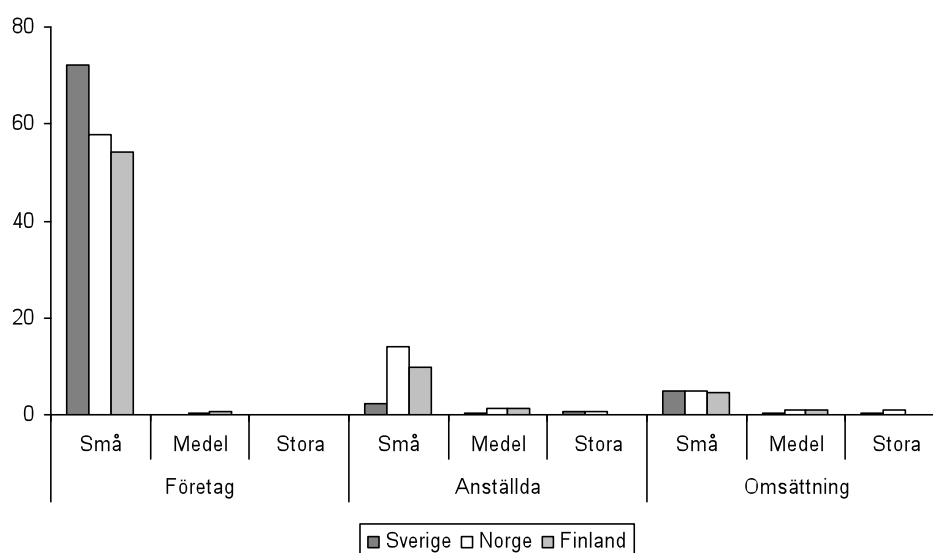
Diagram 2 och 3 (nedan) delar upp totaluppgifterna redovisade i Diagram 1 (ovan) i enskild näringsverksamhet och handelsbolag (Diagram 2) och i aktiebolag (Diagram 3). För de enskilda näringsidkarna och handelsbolagen ser vi att mönstret från ovan består. Sverige urskiljer sig genom att uppvisa den högsta andelen företag, nämligen 72 procent. En samtolkning av Diagram 1 och 2 är att av alla registrerade företag i Sverige utgör 97 procent små företag. Enskild näringsverksamhet och handelsbolag utgör den största andelen – nämligen 72 procent av alla företag eller 74 procent ($=72/97$) av alla små företag. För Norge och Finland utgör dessa organisationsformer omkring 55 procent av alla företag och cirka 60 procent ($=55/92$) av alla små företag. Genomgående för länderna är att organisationsformerna enskild näringsverksamhet och handelsbolag knappt används alls för att bedriva större

²⁷ Data för Danmark saknas i denna uppdelning.

²⁸ Aktiebolag som omfattas av delningsreglerna finns separatredovisade i den svenska nationalrapporten. I den norska rapporten redovisas andelen aktiebolag som omfattas av delningsreglerna utifrån antalet anställda.

verksamheter. Andelen företag kategoriserade som medel och stora företag är försvinnande små, vilket då givetvis också gäller för antal anställda och omsättningen. Andelen anställda inom små enskilda näringsidkare och handelsbolag är markant större i Norge och Finland jämfört med Sverige, trots att andelen företag är som störst i Sverige. För Norge förklaras detta av att data redovisar andelen sysselsatta. Vid totalredovisningen i Diagram 1 ovan särskilde sig inte Finland vad gäller andelen anställda i små företag. Någon förklaring till den relativt höga andelen just för enskilda näringsidkare och handelsbolag har författarna inte kunnat finna.²⁹ Omsättningsandelen utgör 5 procent för enskilda näringsidkare och handelsbolag i de tre länderna.

Diagram 2. Enskild näringsverksamhet och handelsbolag
Andelar, i procent

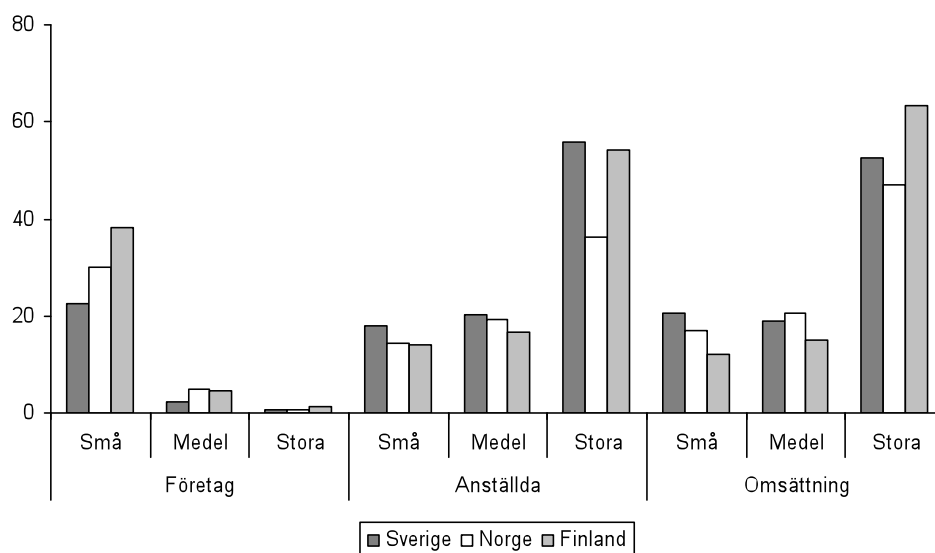
	Företag			Anställda			Omsättning		
	Små	Medel	Stora	Små	Medel	Stora	Små	Medel	Stora
Sverige	72	0	0	2	0	1	5	0	0
Norge	58	0	0	14	1	1	5	1	1
Finland	54	1	0	10	1	0	5	1	0

I Diagram 3 finns motsvarande statistik för aktiebolagen. Andelen små aktiebolag är betydligt färre i Sverige (23 procent) jämfört med främst Finland (38 procent). Likaså för andelen medelstora aktiebolag särskiljer sig Sverige (2 procent) en del från Norge och Danmark (5 procent). Däremot är fördelningen samstämmig för de stora aktiebolagen (1 procent). Vad gäller andelen anställda i aktiebolagssektorn urskiljer sig Norge. Endast 36

²⁹ Enligt finländsk data är det anställda och inte sysselsatta som redovisas.

procent av de anställda är anställda i stora norska aktiebolag vilket skall jämföras med omkring 55 procent i Sverige och Finland. Andelen anställda inom små och medelstora företag är relativt lika mellan länderna. Omsättning i aktiebolagen följer i stort sett samma mönster som för anställda, men i detta avseende urskiljer sig inte Norge.

Diagram 3. Aktiebolag
Andelar, i procent

	Företag			Anställda			Omsättning		
	Små	Medel	Stora	Små	Medel	Stora	Små	Medel	Stora
Sverige	23	2	1	18	20	56	21	19	53
Norge	30	5	1	15	19	36	17	21	47
Finland	38	5	1	14	17	54	12	15	64

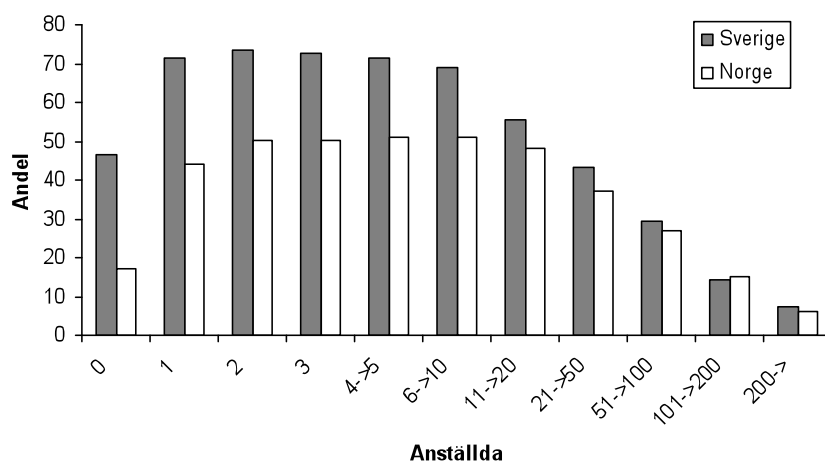
Diagrammen ovan illustrerar data för ett specifikt år (Sverige utgör ett snitt över några år). Följande iakttagelse kan göras över den historiska utvecklingen i Sverige och Finland. I Sverige är enskild näringsverksamhet den vanligaste formen för att bedriva verksamhet idag. Från 1974 fram till och med 1990 var antalet enskilda näringsidkare relativt konstant (omkring 250 000 – 300 000, vilket då motsvarade 50-60 procent av företagen). I början av 1990-talet sjönk dock antalet relativt markant och under en viss tid på 1990-talet var till och med antalet aktiebolag fler. Mellan 1993 och 1997 ökade antalet enskilda näringsidkare kraftigt, och har sedan 1997 planat ut på nivån runt 450 000, vilket motsvarar ungefär 60 procent. Antal aktiebolag uppvisar en svagt positiv trend sedan början av 1980-talet. För antalet handelsbolagen började den svagt positiva trenden redan i början av 1970-talet, för att sedan plana ut under 1990-talet. Avslutningsvis kan konstateras att variationer i det totala antalet företag ser ut att samvariera med antalet enskilda näringsidkare. Om vi i stället följer

den historiska utvecklingen för antalet anställda i de ovan nämnda organisationsformerna blir bilden helt annorlunda. Drygt hälften av de anställda är verksamma inom ett aktiebolag (55%, genomsnitt över perioden 1984-2002). En viktig arbetsgivare i Sverige är också den offentliga sektorn inklusive myndigheter (i genomsnitt 36%). Resterande organisationsformer, däribland enskilda näringsidkare (i genomsnitt 1%) och handelsbolag (i genomsnitt 1%), står för en liten del av antalet anställda.

I Finland är det klart att ”både antalet personbolag (kommanditbolag och öppna bolag) och antalet aktiebolag fyrdubblades under åren 1975-1992, medan antalet enskilda näringsidkare förblev nästan oförändrat. Efter skattereformen (1989-93) ökade aktiebolagens andel av alla företagsformer kraftigt. Samtidigt minskade andelen personbolag. Aktiebolagens andel av omsättningen och antalet anställda har ökat ännu mer markant. Av allt att döma har reformen av inkomstbeskattningen bidragit till aktiebolagens popularitet.” (sidan 3 i den finska rapporten)

Som avslutning kan konstateras att det är en större andel av de svenska aktiebolagen än av de norska som omfattas av delningsreglerna, se Diagram 4. Detta gäller i synnerhet för små företag (upp till 10 anställda). En förklaring kan här vara att de norska reglerna inte är lika restriktiva som de svenska, eller att de norska reglerna i varje fall är lättare att kringgå. I Finland omfattas alla onoterade aktiebolag av specialregleringen, medan Danmark inte har några motsvarande regler.

Diagram 4. Andelen aktiebolag som omfattas av delningsreglerna i Sverige och Norge

4 Förräntningskrav vid nyinvesteringar – om beräkningsmodellen

Specialregleringen av de fåmansägda aktiebolagen i Sverige, Norge och Finland har främst utformats för att begränsa utrymmet för skatteplanering. I Finland och Sverige gäller att utdelningar i ägarens hand – vilka högst uppgår till ett belopp motsvarande en viss schablonmässigt beräknad avkastning (normalutdelning) – beskattas som kapitalinkomst. Överskjutande utdelning (överutdelning) beskattas som inkomst av tjänst i enlighet med gällande progressiv skatteskala. I Norge sker inkomstdelningen i stället efter det att kapitalinkomsten fastställts, oberoende av vinstuttaget ur bolaget.

För att ge läsaren en ekonomisk intuition för hur specialregleringen av de fåmansägda aktiebolagen påverkar bolagets förräntningskrav före skatt (kapitalkostnaden) på nyinvesteringar skall vi i det följande gå igenom några enkla sifferexempel. Exempelen är i huvudsak konstruerade utifrån svenska förhållanden, men de principer som åskådliggörs gäller också för de övriga länderna.

Ägaren till ett fåmansaktiebolag har i alla länder möjlighet att få inkomst från företaget i form av lön, som på vanligt sätt beläggs med sociala avgifter i företaget. Med i Sverige gällande sociala avgifter på 32,82 procent av företagets lönesumma och en bolagsskatt på 28 procent kommer en extra lönekrona att reducera bolagsvinsten efter skatt med 95,6 öre ($= (1 - 0,28) * (1 + 0,3282)$). Då både löneuttag och överutdelning beskattas enligt samma progressiva skatteskala i ägarens hand är det därmed klart att löneuttag dominerar över överutdelning som kanal för vinstuttag ur bolaget. Löneuttags dominans förstärks dessutom av det faktum att de sociala avgifterna, åtminstone i inkomstintervall upp till 7,5 basbelopp, också ger underlag för sociala förmåner. Eftersom det inte heller finns någon begränsning vad gäller löneuttags storlek annat än som följer av företagets ekonomiska situation, är det rimligt att utgå från att ägaren till ett fåmansaktiebolag aldrig väljer att utnyttja sig av möjligheten till överutdelning. Lön till ägaren blir därmed den marginella uttagsformen ur bolaget, och som en konsekvens av detta utgår kalkylexemplen för Sverige i det följande från att ett reducerat löneuttag är det sätt på vilket ägaren interfinansierar en nyinvestering.

För Finland medför gällande avräkningssystem i utdelningsbeskattningen att överutdelning skattemässigt dominerar över löneuttag, och med motsvarande resonemang utgår vi därför från att reducerad överutdelning är den marginella finansieringsformen vid internfinansiering. För de aktiebolag som faller under de norska delningsreglerna gäller att ägaren kan komma att betala skatt i tre olika former, för arbetsinkomst (lön), för den beräknade kapitalinkomsten och för den residualt fastställda personintäkten. Då ett minskat löneuttag

medför att ägaren måste redovisa en ökad personintäkt, med åtföljande högre beskattning, gäller att det ur skattesynpunkt förmånligaste sättet att internfinansiera nyinvesteringar är minskade utdelningar.

För svenskt vidkommande gäller att vinstmedel som används för normalutdelning drabbas av en sammanlagd skattebelastning på 49,6 procent, genom kombinationen av bolagsskatt på 28 procent och kapitalinkomstskatt på 30 procent (se Tabell 1 ovan). En jämförelse mellan normalutdelning och löneuttag kompliceras emellertid dels av att lön beskattas enligt en progressiv skatteskala, dels av att de sociala avgifterna som nyss nämnts också ger sociala förmåner. I det följande kommer vi att emellertid att anlägga ett marginellt betraktelsesätt och räkna med att ägaren betalar 55 procents skatt på en inkomstökning. Vid det löneuttag detta förutsätter är de sociala avgifterna på marginalen att jämföra med en ren löneskatt. Den totala marginals-katten på en inkomstökning i bolaget som tas ut som en ökad lön blir därmed hela 66,1 procent, alltså klart högre än den totala marginals-katt som skulle gälla om inkomst-ökningen i stället kunde tas ut som normalutdelning.

Kapitalkostnaden beror vidare också på hur investeringen finansieras. Finansiering med eget kapital kan ske antingen med en nyemission, eller (i den utsträckning detta är möjligt) genom att ägaren avstår från att ta ut av företagets rörelseöverskott. Nyemissioner betalas med fullt beskattade medel och en investering på en krona i företaget kostar därför ägaren lika mycket. I fallet med internfinansiering finns, som nyss nämnts, två möjligheter, nämligen att ägaren avstår från lön eller från normalutdelning. Med en högre marginell beskattning av löneuttag än av normalutdelning, är det avgjort billigare för ägaren att avstå från löneuttag. Med en bolagsskatt på 28 procent, motsvarar en vinstkrona efter skatt 1,39 ($=1/(1-0,28)$) kronor före bolagsskatt. Om detta belopp utnyttjas för löneuttag, inklusive sociala avgifter, återstår i ägarens hand (vid en total marginals-katt på 66 procent) netto efter skatt 47 öre. Motsvarande ”upppoffring” för att finansiera en investering genom reducerad normalutdelning är väsentligt högre, 70 öre, vid en utdelningsskatt på 30 procent.

Då det gäller beskattningen av avkastningen av en marginell investering – alltså en investering vars avkastning precis täcker investeringskostnaden – finns emellertid en ytterligare viktig faktor att beakta. Enligt gällande regler beräknas i Sverige utrymmet för normalutdelning på ett underlag som utgörs av aktiekapitalets anskaffningsvärde med tillägg för under tidigare år sparad (och ränteuppräknad) normalutdelning. Om företaget väljer internfinansiering genom reducerat löneuttag kommer något *ytterligare* utrymme för normalutdelning emellertid inte att skapas. Avkastningen från nyinvesteringen kommer därför i sin helhet att beskattas som löneuttag. Utrymmet för normalutdelning ökar däremot vid

finansiering med nyemission, och avkastningen från den marginella investeringen kan därmed åtminstone delvis tas ut som skattegynnad normalutdelning. Hur mycket av avkastningen från den marginella investeringen som kan tas ut som normalutdelning och hur mycket som måste beskattas som löneuttag bestäms i själva verket av relationen mellan ägarens avkastningskrav, räknat före personlig kapitalskatt, och den s.k. klyvningsräntan, dvs. den ränta som definierar utrymmet för normalutdelning. Överensstämmer de två, oavsett på vilken nivå, kommer avkastningen på den marginella investeringen i sin helhet att beskattas som normalutdelning, dvs. på samma sätt som gäller vid aktieutdelning i aktiebolag med spritt ägande.

Resonemanget om investeringskostnad och beskattning av avkastningen av den marginella investeringen sammanfattas i Tabell 2.

Tabell 2. Investeringarnas finansiering, kostnad och beskattning

Finansiering	Av ägaren uppoffrat belopp efter skatt då bolaget investerar 1 kr	Kvar efter skatt av en vinstkrona då investeringens avkastning i dess helhet tas ut som	
		lön	normalutdelning
Reducerat löneuttag	$\frac{(1-0,55)}{(1+0,3285)}\left(\frac{1}{1-0,28}\right) = 0,471$	$\frac{(1-0,55)}{(1+0,3285)} = 0,339$	-
Nyemission	1	0,339	$1 - [0,28 + 0,3*(1-0,28)] = 0,504$

Förutsättningar: Bolagsskatt 28 %, sociala avgifter 32,82 % (som på marginalen antas vara skatt), ägarens inkomstskatt 55 %, kapitalinkomstskatt 30 % (från lättnadsregler och reavinstskatt bortses).

Avkastningskravet på en marginell nyinvestering i det fåmansägda aktiebolaget, kan nu i princip bestämmas med hjälp av nedanstående enkla samband

$$\begin{bmatrix} \text{Avkastningskrav (\%)} \\ \text{på} \\ \text{företagets} \\ \text{investering} \\ \text{före skatt} \end{bmatrix} \times \left[1 - \frac{\text{skatt(\%)}}{100} \right] = \begin{bmatrix} \text{Ägarens} \\ \text{avkastnings} \\ \text{krav (\%)} \\ \text{efter skatt} \end{bmatrix} \times \begin{bmatrix} \text{Uppoffrat} \\ \text{belopp} \\ \text{per} \\ \text{investerad} \\ \text{krona} \end{bmatrix}.$$

Uppoffrat belopp per investerad krona beror av om investeringen finansieras med interna medel eller genom nyemission, på det sätt som framgår av Tabell 2. Vid internfinansiering är skattesatsen (alltså skatt(\%) i ovanstående samband) den som gäller vid löneuttag, och tabellen visar vad som blir kvar i ägarens hand efter skatt (vilket motsvarar $1 - \text{skatt(\%)/100}$).

Vid finansiering med nyemission, som ökar anskaffningsvärdet av företagets aktier, kommer avkastningen att beskattas som normalutdelning inom den gräns som sätts av klyvningsräntan, och som löneuttag, i den utsträckning avkastningen överstiger klyvningsräntan.

För det fall investeringen finansieras genom reducerat löneuttag gäller därmed följande

$$\left[\begin{array}{l} \text{Avkastnings -} \\ \text{krav (\%)} \text{ på} \\ \text{företagets} \\ \text{investering} \\ \text{före skatt} \end{array} \right] \times \left[\frac{(1-0,55)}{(1+0,3285)} \right] = [7\%] \times \left[\frac{(1-0,55)}{(1+0,3285)} \left(\frac{1}{1-0,28} \right) \right],$$

vilket innebär att

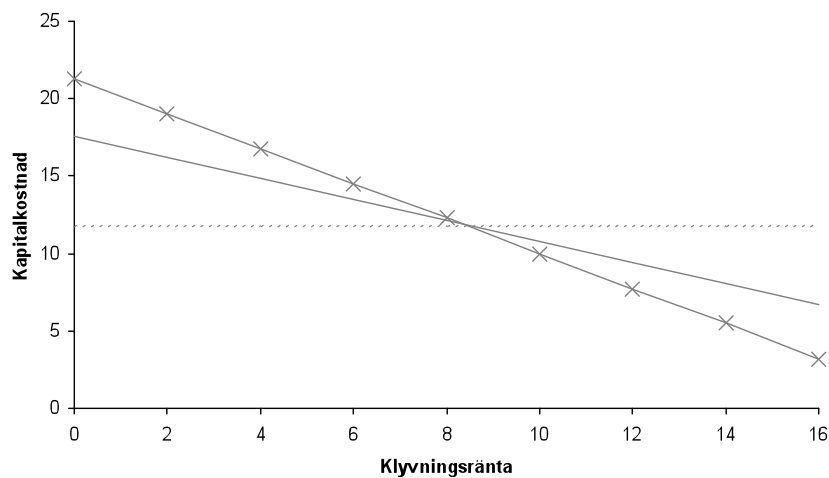
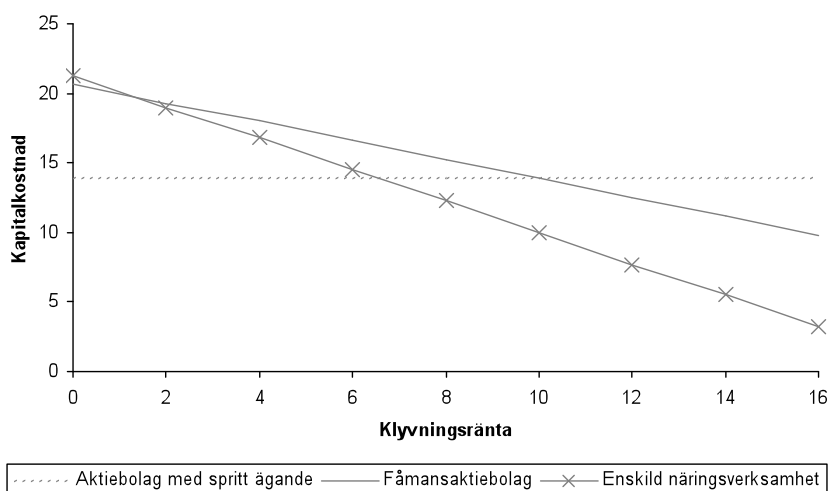
$$\left[\begin{array}{l} \text{Avkastnings -} \\ \text{krav (\%)} \text{ på} \\ \text{företagets} \\ \text{investering} \\ \text{före skatt} \end{array} \right] = [7\%] \times \left[\frac{\frac{(1-0,55)}{(1+0,3285)} \left(\frac{1}{1-0,28} \right)}{\frac{(1-0,55)}{(1+0,3285)}} \right] = \frac{7\%}{1-0,28} = 9,72\% .$$

Som påpekats ovan ger internfinansieringen med sparad (och bolagsbeskattad) lön enligt de regler som gäller i Sverige inte något *ytterligare* utrymme för normalutdelning, och vår beräkning av förräntningskravet före skatt för en marginell internfinansierad nyinvestering påverkas därmed inte heller av nivån för klyvningsräntan. Ett kanske mer överraskande resultat av kalkylerna är emellertid att inte heller lönebeskattningen spelar någon roll. Skälet är att skatten på ägarens lön reducerar det uppoffrade beloppet för investeringens finansiering och avkastningen efter skatt i exakt samma proportion (med $1-(1-0,55)/(1+0,3282) = 1-0,339 = 66,1\%$). Genom denna dubbla och symmetriska effekt på kostnad och avkastning kommer kapitalkostnaden enbart att bestämmas av nivån för bolagsbeskattningen (som är 28 procent). Inom den ekonomiska skattelitteraturen brukar man för att karaktärisera denna mekanism tala om en skattemässig inlåsningsseffekt, som i detta fall gör att den privatekonomiska lönsamheten av den marginella internfinansierade investeringen blir oberoende av löneuttags beskattning.

För jämförelsen är det viktigt att notera, att motsvarande kalkyl för en internfinansierad investering i ett aktiebolag med spritt ägande ger exakt samma resultat, dvs. en kapitalkostnad

på 9,72 procent. I detta fall är det dock utdelningsbeskattningen som bestämmer den skattemässiga inlösningen genom att reducera det uppförade beloppet och avkastningen efter skatt i samma proportion (med 30 procent). Av en vinstkrona före skatt återstår nämligen i ägarens hand $(1-0,28) \times (1-0,3) = 0,504$, netto efter bolagsskatt på 28 procent och ägarens utdelningsskatt på 30 procent, och vidare är det belopp ägaren uppförar netto efter skatt då bolaget håller inne vinstmedel (dvs. reducerar utdelningen) för att finansiera en investering på 1 krona lika med $(1-0,3) \times 1 = 0,7$, dvs. 70 öre per investerad krona. Kapitalkostnaden blir därmed $7\% \times (1-0,3) / ((1-0,3) \times (1-0,28)) = 9,72$ procent, dvs. nivån för kapitalkostnaden bestäms enbart av bolagsbeskattningen.

Klyvningsräntans nivå har emellertid en avgörande betydelse för de fåmansägda aktiebolagen då det gäller investeringar som finansieras med nyemission, eftersom den avgör hur stor del av avkastningen som kommer att beskattas som inkomst av kapital och hur stor del som måste tjänstebesattas. Om klyvningsräntan sätts på en nivå som motsvarar ägarens förräntningsanspråk före kapitalskatt, kommer avkastningen av den marginella nyemissionsfinansierade investeringen i sin helhet att kunna tas ut som normalutdelning och beskattas som inkomst av kapital, dvs. med bolagsskatt och ägarens kapitalinkomstskatt. Kapitalkostnaden vid nyemission – där ägaren själv står för hela investeringskostnaden – blir därigenom densamma som för aktiebolag med spritt ägande. Sambandet mellan klyvningsräntan och fåmansbolagets kapitalkostnad illustreras enkelt i den nedre delen av Figur 1. Figuren förutsätter bl.a. att ägarens förräntningskrav är 7 procent efter skatt, motsvarande 10 procent $(0,07 / (1 - 0,3))$ före skatt. Med de antagande som ligger till grund för figuren blir kapitalkostnaden därmed lika i de två typerna av aktiebolag om klyvningsräntan sätts till 10 procent.

Figur 1. Illustration av de olika organisationsformerna i nyemissionsfallet*a) inklusive lätttnadsregler**b) exklusive lätttnadsregler*

De mekanismer som illustreras i Figur 1 och i Tabell 2 ovan ger sammanfattningsvis anledning till två, principiellt viktiga slutsatser. Den första är att basen för inkomstindelningen (klyvningen), precis som enligt nu gällande svenska regler, bör motsvara anskaffningsvärdet av aktiekapitalet (som kan ökas genom nyemission) plus den normalutdelning som eventuellt återinvesterats i bolaget. Om ägaren återinvesterar mer än 100 procent av den beräknade kapitalavkastningen (normalutdelningen) är det definitionsmässigt fråga om att behålla (bolagsbeskattad) löneinkomst. Enligt resonemanget ovan innehåller denna en latent skatteskuld, som exakt motsvarar den skatt som skulle utlösas vid löneuttag. Eget kapital, uppbyggt genom sparad lön, bör alltså inte till någon del ingå i delningsunderlaget om syftet med skattereglerna är att uppnå en för investeringsincitamenten likvärdig skattebehandling av fåmansägda aktieföretag och aktieföretag med spritt ägande. Som kommer att framgå av det

följande – och även av den finska nationalrapporten – innebär de finska delningsreglerna ett flagrant brott mot denna grundläggande neutralitetsprincip, genom att beräkningen av utrymmet för normalutdelning grundas på bolagets nettoförmögenhet, alltså även den del som ackumulerats genom sparad lön. Samma principiella invändning kan riktas också mot den s.k. BEK-modell (Beskattat Egen Kapital), som lanserades i betänkandet från den svenska 3:12 utredningen i juni 2002. Den föreslagna BEK-modellen innebär i korthet att underlaget för inkomstdelningen skall motsvara beskattat eget kapital i bolaget, dock med vissa nedjusteringar tillkomna i ambitionen att beakta latent skatteskulder i delar av det ena kapitalet.

Den andra lärdomen från sifferexercisen ovan är att klyvningsräntan bör sättas på en nivå som motsvarar ägarens förräntningsanspråk före personlig skatt. Härigenom skapas en skattemässig neutralitet vad gäller kapitalkostnaden vid nyemission i fåmansägda aktiebolag och i aktiebolag med spritt ägande. Som kommer att framgå i följande avsnitt innebär en sådan norm vidare att de delningsregler som införts i de nordiska länderna för *enskilda näringsidkare* också uppnår sitt syfte, nämligen att låta kapitalkostnaden vid nyinvesteringar bli oberoende av ägarens personliga beskattning av arbetsinkomster.

5 Förräntningskrav vid nyinvesteringar - beräkningsresultat

För att få en fullständig bild av beskattningens inverkan på kapitalkostnaden vid nyinvesteringar i fåmansbolag och enskild firma har vi för de beräkningar som redovisas i det följande beaktat reglernas faktiska utformning i de nordiska länderna, sådana de redovisats i de juridiska och ekonomiska nationalrapporterna. Kalkylerna har utförts med hjälp av formaliserade beräkningsmodeller, baserade på gängse ansatser inom den nationalekonomiska skatteforskningen och vars närmare innebörd kommer att redovisas i ett Appendix i en senare version av denna generalrapport. Också realisationsvinstbeskattningen har beaktats. För att vara intressant från aktieägarens synpunkt måste nämligen beslutet att innehålla en del av företagets överskott för att ”självfinansiera” investeringar resultera i en värdeökning på företagets aktier, som ett uttryck för en förväntan om en tillväxt i framtida överskott. Värdeökningen måste kompensera för det belopp aktieägaren ”upppoffrar”, dvs. vad som ovan kallats investeringskostnaden. Men också värdeökningen kommer att beskattas, låt vara först då den realiserar genom att aktieinnehavet avyttras. Skatten på värdeökningen kommer därmed att driva upp den värdeökning före skatt som erfordras för att täcka ägarens investeringskostnad. Hur kraftig denna effekt är kan emellertid vara svårt att bedöma just med

hänsyn till att skatten tas ut först i samband med avyttring. I skattelitteraturen finns emellertid en väletablerad teknik för att omvandla gällande regler för beskattning av realisationsvinst till en i viss mening ekvivalent ("effektiv") skatt på löpande värdeförändringar. Det exakta sambandet beror bl.a. av hur länge aktieägaren uppskjuter realiserandet av en kapitalvinst, och av diskonteringsräntans höjd. Som en grov tumregel brukar man dock räkna med att den effektiva kapitalvinstskatten motsvarar halva skatten på den realiserade vinsten.

I Tabell 3 summeras resultaten av våra kapitalkostnadsberäkningar. Utgångspunkten är att ägarna till fåmansbolagen och aktiebolagen med spritt ägande, liksom till den enskilda firman, kräver en avkastning efter skatt på 7 procent. De olika skatteparametrar som utnyttjats i beräkningarna har sammanfattats i Tabell 1 ovan. Sverige tillämpar i princip ett klassiskt system för bolagsbeskattning, men för onoterade aktiebolag (däribland fåmansaktiebolag) infördes 1995 särskilda lättnadsregler som innebär att en avkastning motsvarande 70 procent av statslåneräntan multiplicerat med aktiernas anskaffningsvärde skattefritt kan tas ut av ägarna. I Norge och Finland har dubbelbeskattningen avskaffats genom avräkningssystem.

Tabell 3. Kapitalkostnaden vid nyinvesteringar i olika organisationsformer, år 2003.
Procent

Finansieringskälla /Organisationsform	Sverige	Finland	Norge	Danmark	Island
<i>Nyemission</i>					
Aktiebolag	11,8	9,9	9,7	17,5	9,5
Fåmansaktiebolag	10,8	7,6	9,5	17,5	9,5
<i>Behållen vinst</i>					
Aktiebolag	11,4	11,5	11,3	14,3	9,0
Fåmansaktiebolag	12,3	3,3	12,1	14,3	9,0
<i>Eget kapital</i>					
Enskild firma	10	4,9	9,5	17,4	14,4

Förutsättning: Ägarens avkastningskrav efter skatt är 7 procent.

Med angivna förutsättningar är kapitalägarnas avkastningskrav i Sverige lika med 10 procent före skatt ($=0,07/(1-0,3)$). Eftersom den svenska klyvningsräntan är 10 procent, innebär detta att inkomstklyvningen för de enskilda näringsidkarna exakt eliminerar lönebeskattningens inverkan på kapitalkostnaden. Samma sak gäller för Norge, med den ringa skillnad att gällande klyvningsränta på 10 procent marginellt överstigare ägarens förräntningskrav före skatt på 9,72 procent ($=0,07/(1-0,28)$). För enskilda näringsidkare i Finland är klyvningsräntan emellertid hela 18 procent, vilket gör att avkastningskravet före

skatt på nyinvesteringar väsentligt understiger ägarens avkastningskrav *efter* skatt. Danmark representerar den motsatta extremen, genom att klyvräntan dels bara är 6 procent, dels att ägarens antagna avkastningsanspråk efter skatt på 7 procent motsvarar ett avkastningskrav före personlig skatt på hela 17,4 procent ($=0,07/(1-0,597)$). Kapitalkostnaden på 17,4 procent blir därmed den högsta i Norden. Island, slutligen, medger ingen inkomstklyvning, och den enskilde näringsidkarens investeringar kommer därför att drabbas av full lönebeskattning på 51,3 procent, vilket ger en kapitalkostnad på 14,4 procent ($0,07/(1-0,513)$).

De norska skattereglerna ger i stort sett samma kapitalkostnad för nyemission i aktiebolag som för enskild firma. Förklaringen till detta är dels att nivån för klyvräntan – med angivna förutsättningar – väl svarar mot kapitalägarnas antagna avkastningsanspråk före skatt, dels att dubbelbeskattningen av bolagsvinsterna eliminerats genom gällande avräkningssystem. För Finland, som också tillämpar enkelbeskattning av bolagsvinsterna, gynnas nyemissioner i fåmansbolagen genom den höga klyvningsräntan på 13,5 procent. Nivån är dock avsevärt högre än för enskild firma, som enligt ovan kraftigt subventionerats. Om Finland genomgående – för aktiebolag liksom för enskild firma – skulle ha valt en klyvränta på 9,86 procent – skulle kapitalkostnaden för nyemissioner i aktiebolag vara densamma som för enskild firma. Motsvarande resultat för Sverige påverkas av att onoterade aktiebolag i Sverige, som nyss påpekats, får en viss lättnad i utdelningsbeskattningen. Utan denna specialregel skulle kapitalkostnaden vid nyemission i fåmansaktiebolag och i vanligt aktiebolag vara 13,9 procent. Den högre nivån i förhållande till den enskilda firman förklaras då helt av bolagsvinstens dubbelbeskattning, med en bolagsskatt på 28 procent, utöver ägarens kapitalinkomstskatt på 30 procent.

Kapitalkostnaden vid finansiering med behållen vinst i aktiebolagen, som redovisas i tabellen, påverkas både av bolagsskatten och av ägarnas realisationsvinstbeskattning. En principiellt intressant observation gäller den extremt låga kapitalkostnaden för de finska fåmansbolagen. Förklaringen är helt enkelt att inkomstklyvningen i Finland baseras på bolagens nettoförmögenhet, alltså även den del av tillgångarna som ackumulerats genom sparad lön. I Danmark och Island, slutligen, tillämpas inga särregler för fåmansbolagen, och de kapitalkostnader som redovisas i tabellen avspeglar därför gällande skatteregler för bolagsvinster, utdelningsinkomster och realisationsvinster enligt Tabell 1.

6 Sammanfattning och avslutning

(ännu ej skrivet)

Litteraturförteckning

- Holtsmark, B., 2003, "Norsk økonomisk nasjonalrapport til NSFRs seminar om beskatning av småforetak", Lund 29-30 oktober, Sverige.
- Kari, S., Kröger, O., Rauhanen, T. och Ulvinen, H., 2003, "Beskatning av småforetak", Finländsk økonomisk nationalrapport till NSFR-seminarium i Lund 29-30 oktober, Sverige.
- Kongsted Christiansen, P., Nielsen, S. B. och Nodgaard, U., 2003, "Iværksætter, SMVer og skat i Danmark", Dansk økonomisk nationalrapport till NSFR-seminarium i Lund 29-30 oktober, Sverige.
- Lindhe, T., Södersten, J. och Öberg, A., 2002, "Economic Effects of Taxing Closed Corporations under a Dual Income Tax", *Ifo Studien* 4, pp. 575-609.
- Lindhe, T., Södersten, J. och Öberg, A., 2003, "Economic Effects of Taxing Different Organizational Forms under a Dual Income Tax", Uppsala Universitet, Working Paper 2003:19.
- Lindhe, T., Södersten, J. och Öberg, A., 2003, "Beskatning av småforetak och illustration av småforetagens betydelse i Sverige", Svensk nationalrapport till NSFR-möte i Lund 29-30 oktober, Sverige.
- Nordiska Skattevetenskapliga Forskningsrådets jubileumspublikation, 1993.
- SOU 2002:52, "Beskatning av småforetagare", Del 1 "3:12-reglerna" och Del 2 "Generationskiften".
- Södersten, J. och Lindberg, T., 1983, "Skatt på Bolagskapital", Industriens Utredningsinstitut, Forskningsrapport nr 20.
- Södersten, J., 2002, "Kapitalkostnad och risktagande – effekter av 3:12-reglerna", SOU 2002:52, Del 2, Bilaga 3.

Appendix: Beräkningsmodell

(ännu ej skrivet)